

Congres Risico Platform Overheden

Navigeren in een veranderende omgeving

10 oktober

Jaarbeurs, Utrecht

A person wearing an orange life jacket is steering a boat using a large wooden wheel. The background is a bright, hazy sky over the water.

Terugblikken en vooruitkijken op Rechtmatigheid

Marcel Schippers

Manager Expertise F&C gemeente Zoetermeer

Lid commissie BBV

Bestuurslid FAMO

Inhoud presentatie

- De rechtmatigheidsverantwoording
- Aanpak binnen de gemeente Zoetermeer
- Actualiteiten vanuit de commissie BBV
- Vooruitblik

A person wearing an orange jacket is steering a boat with a large wooden wheel. The background is a bright, hazy sky over the ocean. The text "De rechtmatigheidsverantwoording" is overlaid in the center of the image.

De rechtmatigheidsverantwoording

Rechtmatigheidsverantwoording: wat is het?

“Rechtmatig handelen is handelen overeenkomstig geldende wet- en regelgeving.”

“Rechtmatigheid is een juridische term, die aangeeft dat een (voorgenomen) handelwijze in overeenstemming is met de geldende regels en besluiten.”

“Rechtmatigheid is een aspect dat duidt op de mate waarin het door het bestuur (het college) gevoerde beheer in overeenstemming is met bestaande normering’.”

Rechtmatigheidsverantwoording: Waarom?

- *Het college is verantwoordelijk voor een rechtmatige uitvoering van de begroting.*
- *Het is daarom aan het college om hier verantwoording over af te leggen.*
- *Een randvoorwaarde is dat de verantwoording over de rechtmatigheid efficiënt en effectief dient te worden vormgegeven.*
- *De administratieve- en controlelasten dienen niet te stijgen en bij voorkeur af te nemen.*

Rechtmatigheidsverantwoording: Waarom?

- 1. Een expliciete rechtmatigheidsverantwoording onderstreept de politieke aanspreekbaarheid van het College van B&W en GS;*
- 2. Het kan een kwaliteitsverhogend effect op de financiële bedrijfsvoering bij gemeenten en provincies hebben;*
- 3. De voorgestelde methodiek sluit bovendien aan bij een bredere maatschappelijke trend, waarbij het bestuur verantwoording aflegt over de rechtmatigheid.*

Rechtmatigheidsverantwoording: Verschil?

Oude situatie:

1. Vooral achteruit kijken;
2. Gesprek vooral tussen Raad & Accountant;
3. Accountant toets financiële beheershandelingen zelf aan het normenkader;
4. Oordeel over de rechtmatigheid is mede van invloed op de strekking van de controleverklaring.

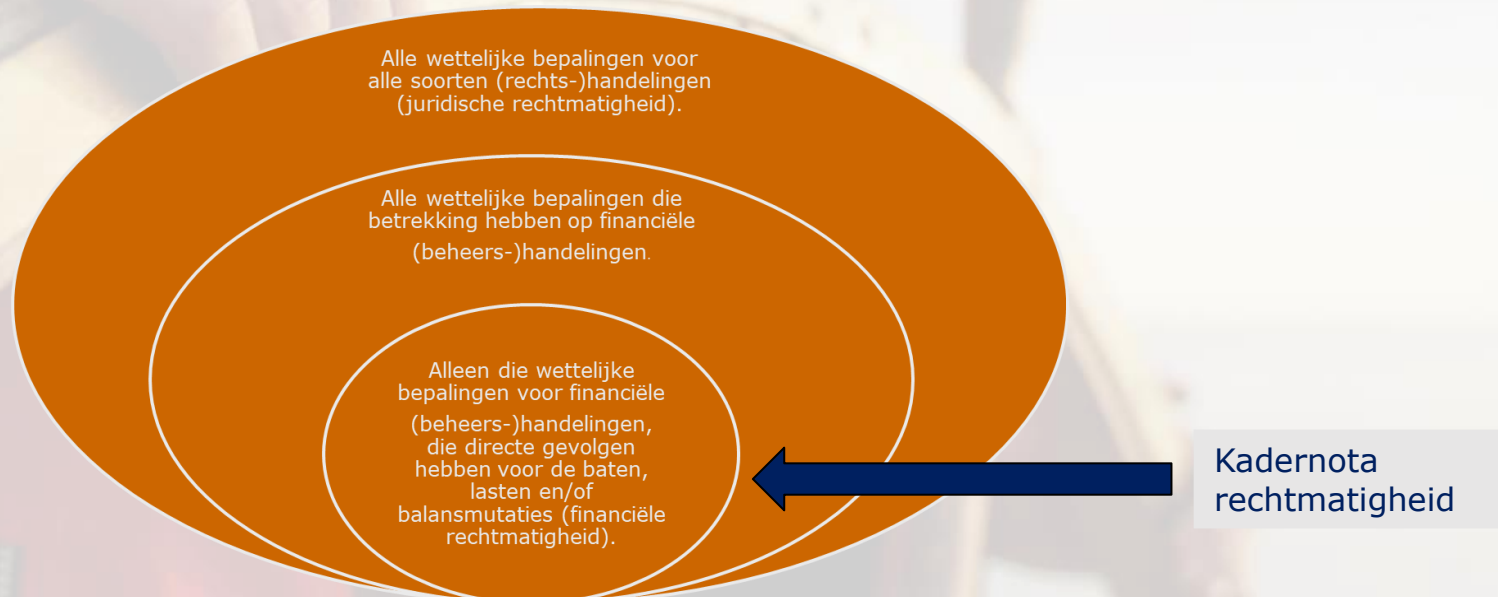
Nieuwe situatie:

1. Ook vooruit kijken;
2. Gesprek vooral tussen B&W en gemeenteraad
3. College van B&W staat aan de lat voor oordeel over rechtmatigheid, maar de accountant geeft wel aan dat de verantwoording 'juist en volledig is'.
4. Als het wel een rechtmatigheidsfout is maar geen getrouwheidsfout, is deze fout niet van invloed op de strekking van de controleverklaring.

Uitgangspunten

- Geen verbreding van de scope, zoals deze blijkt uit de oude Kadernota Rechtmatigheid;
- Wellicht wel aanbeveling om naleving van niet-financiële regelgeving op te nemen in bijvoorbeeld de bedrijfsvoerings- of risicoparagraaf.

Uitgangspunten

- **College van B&W** legt verantwoording af over financiële rechtmatigheid in de jaarrekening:
  - Begrotingscriterium
  - Voorwaardencriterium
  - M&O-criterium
- **Accountant** toetst getrouwheid:
  - Overige criteria
  - Juistheid en volledigheid van de rechtmatigheidsverantwoording

Uitgangspunten

Criteria	Afgedekt door
Calculatiecriterium	Afgedekt door balans en overzicht van baten en lasten
Valuteringscriterium	
Adresseringscriterium	
Volledigheidscriterium	
Aanvaardbaarheidscriterium	
Leveringscriterium	
Begrotingscriterium	Afgedekt door rechtmatigheidsverantwoording
Voorwaardencriterium	
Misbruik & oneigenlijk gebruik criterium	

Rechtmatigheidscriteria

1. Begrotingscriterium

Dit houdt in dat de uitgaven en inkomsten in overeenstemming moeten zijn met de goedgekeurde begroting. Dit betekent dat de uitgaven niet mogen afwijken van wat er in de begroting is vastgesteld conform het in de financiële verordening vastgestelde autorisatieniveau.

Art 189 lid 1 Gemeentewet

Voor alle taken en activiteiten brengt de raad jaarlijks op de begroting de bedragen die zij daarvoor beschikbaar stellen, alsmede de financiële middelen die zij naar verwachting kunnen aanwenden.

Rechtmatigheidscriteria

2. Voorwaarden criterium

Het voorwaarden criterium heeft betrekking op de eisen die worden gesteld bij de uitvoering van de financiële beheershandelingen. De eisen/voorwaarden zijn afkomstig uit diverse wet- en regelgeving en hebben betrekking op aspecten als doelgroep, termijn, grondslag, administratieve bepalingen, normbedragen, bevoegdheden, bewijsstukken, recht, hoogte en duur.

Voorbeeld:

- a. Er is een opdracht verstrekt voor de bouw van een nieuwe brug. De opdracht is correct en binnen het beschikbare investeringsbudget uitgevoerd, maar niet Europees aanbesteed, dit had wel moeten. Wat voor soort fout is dit?
- b. De fout wordt in de rechtmatigheidsverantwoording vermeld (nl. dat de procedure niet juist is gevolgd en de eventuele consequenties ook zijn vermeld). Beïnvloedt deze fout het getrouw beeld?
- c. Gebleken is dat ook vorig jaar al kosten zijn gemaakt voor de bouw deze brug, tellen deze uitgaven ook mee als rechtmatigheidsfout?
- d. Het contract loopt nog door naar volgend jaar. Moet ik ook deze kosten alvast meetellen?

Rechtmatigheidscriteria

3. Misbruik en Oneigenlijk gebruik criterium

De interne toetsing op juistheid en volledigheid van gegevens die door derden zijn verstrekt bij het gebruik van overheidsregelingen (=misbruik)

De interne toetsing of derden bij het gebruik van overheidsregelingen geen rechtshandelingen hebben verricht die in strijd zijn met het doel of de strekking van de regeling (=oneigenlijk gebruik)

Misbruik is onrechtmatig, oneigenlijk gebruik niet.

Wanneer sprake is van misbruik van overheidsgelden moeten deze gelden door de gemeente worden teruggevorderd (=getrouwheid).

Wanneer misbruik van overheidsgelden is geconstateerd en een terugvordering is opgelegd blijft staan dat misbruik van overheidsgelden heeft plaatsgevonden. Indien de omvang van dit misbruik samen met andere financiële rechtmatigheidsfouten bij de gemeente de verantwoordingsgrens heeft overschreden - moet dit misbruik van overheidsgelden worden opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.

Uitgangspunten

- Verplichte modeltekst die iedere gemeente/provincie moet hanteren en opnemen in de jaarrekening;
  - Verantwoordelijkheid van het College van B&W;
  - Verantwoording afleggen door het College van B&W met een opsomming van de rechtmatigheidsfouten;
  - Boven een X percentage/bedrag, dat laatste vast te stellen door de gemeenteraad.
- Toelichting van het College van B&W en de vermelding van de verbetermaatregelen.
- Daarnaast de optie om elders in het jaarverslag (bijvoorbeeld in de paragraaf bedrijfsvoering) ook aanvullende toelichtingen op te nemen. Daar kan in de tekst van de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening, ook naar verwezen worden.

Modeltekst van de rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid college van Burgemeester en Wethouders

In deze rechtmatigheidsverantwoording geeft het College van Burgemeester en Wethouders aan in hoeverre de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties, rechtmatig tot stand zijn gekomen. Dit houdt in dat deze in overeenstemming zijn met door de gemeenteraad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Deze verantwoording betreft de rechtmatige uitvoering van de taken en omvat het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium bij de desbetreffende financiële beheershandelingen en transacties.

Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door **de gemeenteraad op XX XXX 202X vastgestelde normenkader** van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht. Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de gemeenteraad bepaald en **bedraagt x% (maximaal 3)** van de totale lasten inclusief mutaties in de reserves

Conclusie

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties **(wel/niet)** rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

De geconstateerde afwijkingen betreffen:

- Abc
- Def
- Ghi

In de paragraaf bedrijfsvoering heeft het college van Burgemeester en Wethouders beschreven welke actie zij onderneemt om de afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Verantwoordingstabel (niet verplicht)

Begrotingscriterium	
1A. Overschrijding lasten programma's (of indien van toepassing een ander door de gemeenteraad vastgesteld autorisatieniveau)	€ 2,0 M
1B. Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten)	€ 1,5 M
2. Ongeautoriseerde reservemutaties p.s. veelal zijn dit ook getrouwe beeld fouten, die in de jaarstukken aangepast kunnen worden	€ 0,0 M
3.Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld (hangt af van de intern vastgelegde spelregels in bijvoorbeeld de financiële verordening art. 212 Gemeentewet over de planning & controlcyclus, budgetafwijkingen, budgetoverheveling etc.).	€ 0,7 M
Totaal begrotingsonrechtmatigheden (bruto)	€ 4,2 M
4. Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (van onderdeel 1 en 2) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geduid vermelden en verwijzen naar dit vooraf vastgestelde beleid.	€ 1,8 M
5.Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden (inhoudelijk hier toelichten en in de paragraaf bedrijfsvoering))	€ 2,4 M
Voorwaarden criterium	
Inkopen ten onrechte niet Europees aanbesteed (inhoudelijk hier toelichten en in de paragraaf bedrijfsvoering))	€ 4,5 M
M&O criterium	
Geen bevindingen	0
Totaal onrechtmatigheden	€ 4,2 M + 4,5 M + 0 M

A close-up, slightly blurred photograph of a person wearing an orange jacket, steering a boat. The person's hands are firmly gripping a large, light-colored wooden steering wheel. The background is a bright, hazy sky over a body of water, suggesting a sunny day on the water. The overall tone is warm and focused on the act of navigation.

Aanpak binnen de gemeente Zoetermeer

Aanpak binnen Zoetermeer

Beleidsmatig:

- Vaststellen verantwoordingsgrens (1%) en rapporteringsgrens (€ 100.000)
- Wijziging financiële verordening en controleverordening
- Notitie rechtmatigheid
- Invoeren begrotingswijzigingen bij rapportages in plaats van “meldingen”

Aanpak binnen Zoetermeer

Uitvoering gedurende het jaar:

- Spend-analyses inkopen en aanbestedingen
- Planning en control-cyclus:
  - 2 tussenberichten (voorjaar en najaar)
  - “waterstanden-memo” aan de raad in december
- Verbijzonderde interne controles

Aanpak binnen Zoetermeer

Uitvoering begrotingsrechtmatigheid bij jaarrekening:

- Analyse begrotingsafwijkingen:
  - afwijkingen baten/lasten (per programma)
  - investeringsbudgetten (totaalkredieten)
  - mutaties in reserves (systeemreserves)
- Acceptabele afwijkingen:
  - open eind regelingen
  - direct gerelateerde inkomsten
  - tijdig gemeld (waterstanden)

In lijn met eerdere afspraken binnen P&C cyclus

Advies: leg expliciet vast in financiële afspraken met de raad (verordening 212)

Aanpak binnen Zoetermeer

Resultaat:

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 5.821.350. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV van november 2023.

Begrotingscriterium	x € 1.000
1A. Overschrijding lasten op programmaniveau	2.588
1B. Overschrijding investeringsbudgetten per activum	0
2. Ongeautoriseerde reservemutaties	0
3A. Overschrijding van baten op programmaniveau die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld	0
3B. Onderschrijding van baten op programmaniveau die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld	0
3C. Onderschrijding van lasten op programmaniveau die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld	0
<i>Totaal begrotingsonrechtmatigheden</i>	<i>2.588</i>
4A. Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (van onderdeel 1A) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid	1.686
4B. Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (van onderdeel 1B) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid	0
<i>Totaal acceptabele begrotingsonrechtmatigheden</i>	<i>1.686</i>
5. Saldo onacceptabele begrotingsonrechtmatigheden	902
Voorwaarden criterium	
Inkopen ten onrechte niet Europees aanbesteed	2.411
M&O criterium	0
Totaal onrechtmatigheden	4.999

A person wearing an orange jacket is steering a boat. The image is a close-up of the person's hands on a large, light-colored wooden steering wheel. The background is a bright, hazy sky over the ocean. The text "Actualiteiten rechtmatigheidsverantwoording" is overlaid in the center of the image.

Actualiteiten rechtmatigheidsverantwoording

“Operatie geslaagd, patiënt overleden?”

Staf Depla

Voorzitter commissie
financiën VNG 2014-
2018

“Onze volksvertegenwoordigers moeten het bestuur aan de tand kunnen voelen als zij onrechtmatige uitgaven hebben gedaan.

Onrechtmatig omdat de gemeenteraad er geen formele toestemming voor heeft gegeven. Of onrechtmatig omdat het contract waar veel geld mee gemoeid is niet volgens de wet tot stand is gekomen. Of onrechtmatig omdat de gemeente bij het verstrekken van subsidies juist veel te makkelijk is. Of dat er schimmige contracten zijn afgesloten bij de afdeling vastgoed of geld op verkeerde rekeningen wordt gestort of er sprake is van zorgfraude.

Daarom stelde we in 2014 voor dat het college een mededeling doet in de jaarrekening over de financiële rechtmatigheid. De accountant moet dan deze mededeling meenemen bij de getrouwheidscontrole van de jaarrekening.”

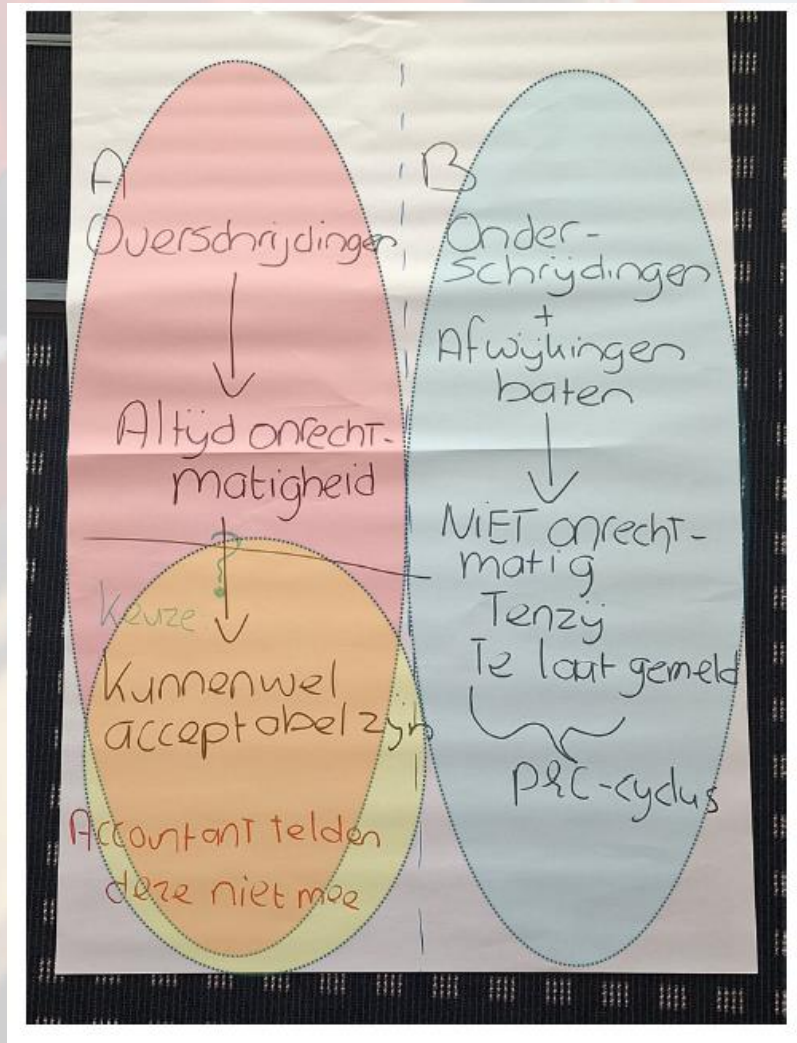

Actualiteiten rechtmatigheidsverantwoording

Nieuw notitie rechtmatigheid (oktober 2024):

- Signalen uit het veld
- Wijziging BADO > consequenties materialiteit
- Toelichting bruto netto berekening

Actualiteiten rechtmatigheidsverantwoording

Rood: altijd onrechtmatig want budgetrecht raad is geraakt.

Blauw: niet onrechtmatig, tenzij te laat gemeld.

Geel: discussiepunt juridisch gezien
"onrechtmatig=onrechtmatig <> acceptabel

Actualiteiten rechtmatigheidsverantwoording

Primeur wijziging tekst verantwoording:

“Het college stelt vast dat de omvang van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen bedrag € <Y> bedraagt. Dit is lager/hoger dan de daarvoor gestelde grens van € <X>. Van de niet rechtmatig tot stand gekomen verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties is volgens het college overigens een bedrag van € <Z> acceptabel op basis van door de gemeenteraad vastgestelde afspraken.”

Aangevuld met aangepaste tabel

Actualiteiten rechtmatigheidsverantwoording

- Nieuwe notitie commissie BBV uiterlijk eind oktober

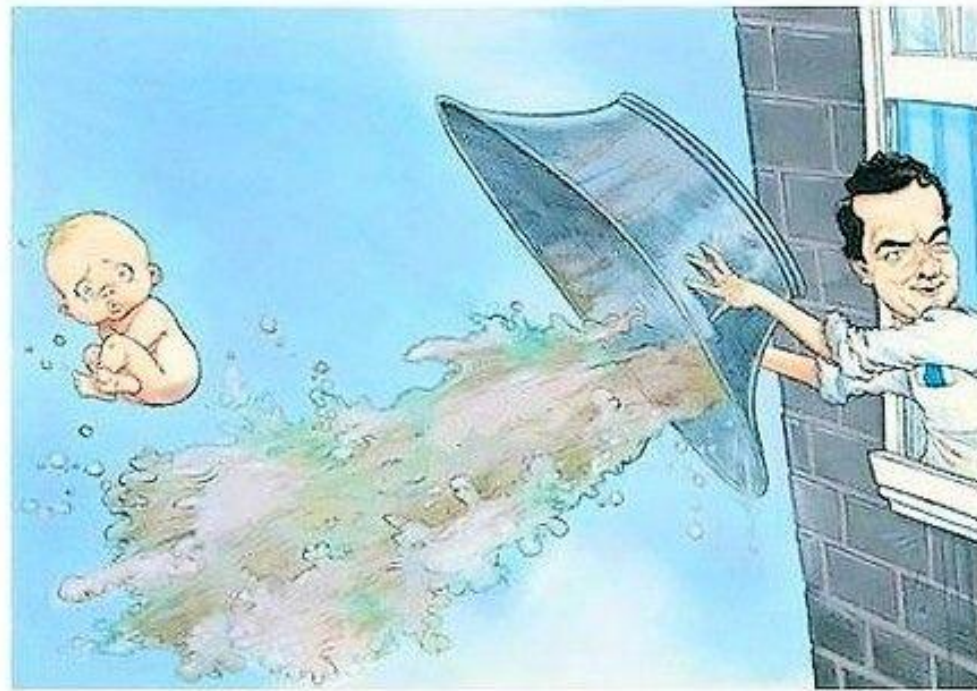

- Webinar FAMO 18 oktober met Rein-Aart van Vugt

FAMO

Voortuitblik rechtmatigheidsverantwoording

Voortuitblik rechtmatigheidsverantwoording

- Aanbestedingen geen gevolgen voor controle-verklaring
- Aandacht voor budgetbeheer (tijdig rapporteren)
- Leren van verantwoording over 2023

- Wetgeving BBV en BADO nog niet aangepast
- Te laat duidelijkheid over operationalisering
- Gesprek tussen raad en college over jaarrekening?
- Administratief meer werk?